

Får Holbergprisen for forskning på hekser, makt og menneskesinn.

(Bergen, 17. mars 2026) Det ble i dag kunngjort at Holbergprisen 2026 tildeles Lyndal Roper for hennes banebrytende historieforskning.

Holbergprisen er en internasjonal forskningspris verdt NOK 6 millioner, som dekker fagområdene humaniora, samfunnsvitenskap, jus og teologi. Prisen ble opprettet av Stortinget i 2003, og vinneren skal ha påvirket internasjonal forskning innen prisens fagfelt på en avgjørende måte. Roper vil motta prisen under en seremoni i Universitetsaulaen i Bergen den 4. juni.

Roper er professor i historie ved University of Oxford. Hun er en av verdens ledende forskere på tidlig moderne europeisk historie, særlig reformasjonstiden på 1500-tallet. Hennes pionerarbeider om hekseprosesser, bondeopprør og Martin Luthers liv og tanker har endret vår forståelse av både hverdagsliv og politiske konflikter i perioden. Ikke minst gjelder dette hvordan kjønn, kropp, psyke og makt har påvirket samfunnet.

Nytt om kropp, seksualitet og psyke i historien

Et av Ropers hovedverk er *Oedipus and the Devil* (1994). Boken gir en ny forståelse av kjønn og kultur, ved å understreke at kropp og psyke ikke kan skilles fra historiske fenomener. I forholdet mellom kropp, magi, religion og seksualitet ligger viktige psykologiske drivkrefter. Boken undersøker også maskulinitet, brutalitet og forestillinger om mannlig ære i tidlig moderne Europa, og Roper avdekker slik hvordan maskulinitet ble brukt som politisk verktøy på 1500-tallet. Blant annet viser Roper hvordan vold, drikking, seksuell atferd og sosial kontroll formet protestantisk identitet.

En fortelling om hvordan fantasier ble til bevis

Boken *Witch Craze* kom i 2004. Her har Roper tatt for seg hundrevis av rettsprotokoller fra Sør-Tyskland, og hun viser hvordan heksejakt og reformasjon ikke kan forstås uten å se på følelser, begjær og frykt. Roper beskriver hvordan forestillinger om morskap, alderdom og fruktbarhet underbygget hekseanklagene, samt hvorfor bekjennelser ble frembrakt og virket overbevisende for datidens dommere. Boken viser også hvordan disse bildene fortsatt preger vår kulturhistoriske forståelse av «heksen».

Avslører mennesket bak reformatoren

Ropers forskning gir også et nytt blikk på Martin Luther, reformasjonens mest ikoniske skikkelse. Hun viser hvordan Luthers språk, selvfremstilling, kroppslighet og følelsesmessige uttrykk formet både hans teologi og hans rolle som offentlig leder. I arbeidet som *Der feiste Doktor* (2012) og *Martin Luther: Renegade and Prophet* (2016) undersøker hun hvordan alt fra Luthers bruk av kraftuttrykk til hans måte å iscenesette autoritet på spilte inn i de politiske og religiøse brytningene som preget 1500-tallet. Dermed sees Luther ikke bare som reformator, men som et historisk menneske formet av samtidens konfliktlinjer, forestillinger og psykologiske spenninger.

Andre av Ropers sentrale bøker inkluderer *The Holy Household: Women and Morals in Reformation Augsburg* (1989), *Living I Was Your Plague: Martin Luther's World and Legacy* (2021), samt *Summer of Fire and Blood: The German Peasants' War* (2025). For denne boken ble Roper tildelt den prestisjetunge Cundill History Prize i 2025.

«Gjennom hele min karriere har jeg forsøkt å skrive historie nedenfra,» sier Roper. «Det vil si at jeg ønsket en historie som inkluderte stemmene til vanlige mennesker, av alle slag, uavhengig av farge og klasse, og spesielt kvinner. Jeg ønsket nye historiske fortellinger som ikke handlet om store menn og dramatiske begivenheter.»

De glemte stemmene i fokus

«Her tror jeg at erfaringen med å være mor fikk meg til å innse hvor viktig det som ikke kan uttrykkes med ord er, og hvordan kommunikasjon ikke alltid trenger språk,» fortsetter prisvinneren. «Jeg ønsket også at kjønn skulle stå helt sentralt i den historien vi skriver. Jeg ville bringe menneskers kroppslige erfaringer inn i historiefaget, og jeg ønsket også å tenke på menneskers ubevisste motiver.»

Holbergkomitéens leder, professor Ann Pheonix, uttaler at Roper er «en av de aller fremste forskerne på Europas tidlige moderne historie og en særdeles original historiker», som «utfordrer etablerte antagelser om tidlig moderne tid».

Nils Klim-prisen til dansk psykologiforsker

Vinneren av Nils Klim-prisen ble også kunngjort i dag. Denne prisen er på NOK 500.000 og tildeles hvert år en yngre forsker fra eller i Norden, som har utmerket seg innen Holbergprisens fagområder. Nils Klim-prisen og Holbergprisen overrekkes under samme seremoni den 4. juni.

Nils Klim-prisen 2026 tildeles den danske psykologen Majse Lind. Hun er førsteamanuensis i klinisk psykologi ved Institut for Kultur og Kommunikation, Det Humanistiske og Samfundsvidenskabelige Fakultet, ved Aalborg Universitet. Lind mottar prisen for sin tverrfaglige forskning på psykisk helse, med særlig fokus på lidelser blant ungdom og eldre. Hun undersøker blant annet hvordan historier mennesker forteller om seg selv, kan brukes til å identifisere og behandle psykiske utfordringer, som personlighetsforstyrrelser og identitetsproblemer.

KI som psykisk helseverktøy

Linds forskning er og inkluderer banebrytende arbeid med kunstig intelligens, der man søker å avdekke tidlige tegn på identitetsvansker. Hun har publisert mer enn 50 vitenskapelige artikler, og hun er meddirektør for det tverrfaglige initiativet AI:MIND ved Aalborg Universitet, hvor målet er å styrke ungdoms psykiske helse gjennom konversasjons-KI.

«Å bli anerkjent for forskningen min, slik som med Nils Klim-prisen, er svært gledelig», sier Lind. «Som ung forsker foregår mye av arbeidet i stillhet, drevet av nysgjerrighet, engasjement og en langvarig tro på betydningen av spørsmålene man stiller. Å få dette arbeidet anerkjent på denne måten er utrolig inspirerende.»

Nils Klim-komiteens leder, professor Andreas Føllesdal uttaler at Majse Lind er «en svært verdig mottaker av Nils Klim-prisen for sine fremragende, originale, innovative og tverrfaglige bidrag til psykologisk forskning på temaer av aller største betydning.»

Statsråden gratulerer

«På vegne av den norske regjeringen vil jeg gratulere professor Lyndal Roper med Holbergprisen 2026», sier forsknings- og høyere utdanningsminister Sigrun Aasland. «Hennes forskning gir oss nye perspektiver på Europas historie og viser hvordan fortidens tanker og forestillinger fortsatt påvirker oss i dag. Ropers arbeid er et eksempel på hvorfor humanistisk forskning er viktig for å forstå samfunnet vi lever i.»

«Jeg vil også gratulere Majse Lind med årets Nils Klim-pris for hennes nyskapende forskning på ungdom, identitet og psykisk helse, et felt som angår mange, og som har stor samfunnsmessig betydning», fortsetter statsråden.

Pressebilder, biografier, fagkomitéenes uttalelser og fakta om prisene legges ut på holbergprisen.no/presserom.

Kontaktperson, Holbergprisens sekretariat:

Kommunikasjonsrådgiver Ole Sandmo

Tlf: + 47 98 00 18 78,

ole.sandmo@uib.no

Ekspertkontakter for prisvinnerne:

Kontakt Holbergprisens sekretariat.